

Vakarų Lietuvos (Jūros) partizanų srities vadas, LLKS tarybos prezidiumo sekretorius Antanas Bakšys-Germantas, Klajūnas, Senis. Iš Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus rinkinių

ANTANAS BAKŠYS- GERMANTAS, KLAJŪNAS, SENIS 1923 06 13–1953 01 17

Antanas Bakšys gimė 1923 m. birželio 13 d. Raseiniuose Antano Bakšio ir Jozefos Radavičytės (taip dokumente)-Bakšienės šeimoje¹. Tėvas dirbo batsiuviu, mama – siuvėja. Kartu augo sesuo Zita (g. 1929 m. kovo 19 d.). Mokėsi Raseinių gimnazijoje. Brandos atestatą gavo 1941 m. pavasarį. 2-ojo pasaulinio karo metais dirbo Raseinių aps. viršininko sekretoriumi. 1944 m. vasario 16 d. A. Bakšys savanoriu įstojo į gen. P. Plechavičiaus įkurtą Lietuvos vietinę rinktinę Marijampolėje. 1944 m. gegužės 15 d. naciams rinktinę išformavus, grįžo į gimtinę.

Sovietams antrą kartą okupavus Lietuvą, gyveno pas tėvus Raseinių aps. Viduklės vls. Anžilių k. Nuo 1944 m. spalio mėn. dirbo mokytoju Raseinių aps. Raseinių vls. Gervinių k. pradžios mokykloje. 1944 m. gruodžio 23 d. mirė tėvas. Po jo mirties A. Bakšys persikėlė mokytojauti į Minionių pradžios mokyklą.

1945 m. kovo 4 d. buvo suimtas ir įkalintas Vokietijoje, tačiau nesudarius bylos išvežtas į Pamaskvio anglies baseino Tulos kasyklas. 1946 m. vasarą kartu su keturiais tautiečiais sėkmingai pabėgo. Tolimąjį atstumą jie įveikė keliaudami pėsčiomis ir prekiniiais traukiniais. Pasiekę Lietuvą, prisiglaudė Raseinių gydytojo Kazlausko bute. Jam pavyko gauti karinį bilietą, pasą ir jau rudenį pradėjo mokytojauti Raseinių gimnazijoje. Užmezgė ryšius su partizais.

1947 m. rudenį A. Bakšys vėl buvo suimtas, bet netrukus paleistas. Per tardymus jam išsukta dešinė ranka. Gyventi nuolat sekamam darėsi nepakeliama ir tų pačių metų lapkritį jis ryžtingai apsisprendė pasitraukti iš legalaus gyvenimo – tapo Jungtinės Kęstučio apygardos partizanu.

Iš partizanų A. Bakšys išsiskyrė amžiumi, išsilavinimu ir autoritetu, todėl netrukus buvo paskirtas Vaidoto rinktinės vadu, 1949 m. birželio mėn. – Kęstučio apygardos vadu, o 1951 m. gegužės mėn. – Vakarų Lietuvos (Jūros) partizanų srities vadu.

Kęstučio apygardos partizanai miško aikštelėje. Apie 1949 m. Pirmoje eilėje iš kairės: Antanas Bakšys-Klajūnas, Jonas Rupšaitis-Zilius ir Juozas Kisielius-Genius. Antroje eilėje iš kairės: Vladas Mišeikis-Tarzanas, neatpažintas, Juozas Palubeckas-Simas, neatpažintas. Iš Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus rinkinių

Visos šios pareigos A. Bakšiui atiteko žuvus jo kovos draugams. Partizaninis pasipriešinimas okupantams silpo: kolektyvizacija ir trėmimai mažino rėmėjų skaičių, žuvo daug bendražygių, vyko MGB agentų infiltravimai, išdavystės retino partizanų gretas, sėjo nepasitikėjimą vieni kitais.

A. Bakšys buvo itin atsargus: keitė dislokacijos vietas, vengė lankytis pas jį asmeniškai pažįstančius ryšininkus. Vis dėlto jis daug ir intensyviai dirbo: dažnai inspek-

tavo partizanų junginius, nuolat palaikė ryšį su Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio (LLKS) Tarybos prezidiumo pirmininku Jonu Žemaičiu-Vytautu. Pastarajam susirgus, susirašinėjo su Lietuvos partizanų vadais dėl naujos prezidiumo pirmininko kandidatūros. Vėliau buvo paskirtas J. Žemaičio-Vytauto pavaduotoju ir prezidiumo sekretoriumi. Be tiesioginių srities vado pareigų, A. Bakšys daug rašė, padėjo leisti spaudą (laikraštį „Laisvės varpas“, atsišaukimus), ieškojo naujų pasipriešinimo formų, kurios galėtų pakeisti sunaikintą ginkluotą pogrindį. Jis suprato, kad partizaninė kova silpsta, jos formos neatitinka sąlygų ir kad reikalinga pereiti prie kitokio – dvasinio ir intelektualio – pasipriešinimo.

Tokia organizacija, kuri puoselėjo LLKS tradicijas ir suvienijo legaliai gyvenančius asmenis ir partizanus, buvo Vyčių sąjunga. A. Bakšys buvo šios sąjungos įkūrėjas ir ideologas. Nors kiekvienas tebeveikiantis partizanų būrys gavo įsakymą savo veiklos teritorijoje organizuoti Vyčių sąjungos skyrius, tačiau tai padaryti buvo sunku – trukdė nuolatinis čekistų siautimas, gausybė saugumo agentų, be to, ir pačių partizanų jau buvo per mažai, kad būtų galima išplėtoti aktyvią veiklą.

Šis darbas visiškai nutrūko po A. Bakšio žūties. Tai įvyko 1953 m. sausio 17 d., kai sekdami ryšininką Antaną Jankauską-Tonį, Kelmės r. Pužukų k. čekistai ir stribai apsupo Kazio Ruko sodybą, kurioje buvo įrengtas Vakarų Lietuvos (Jūros) partizanų srities štabo bunkeris. Tuo metu jame buvo visi trys nuolatiniai gyventojai – A. Bakšys-Germantas, Klajūnas, Senis, štabo nariai Aleksas Jurkūnas-Valeras ir Elena Gendrolytė-Jurkūnienė-Balanda. Prasiveržti vilčių nebuvo, partizanai nusišovė. Žuvusiųjų palaikai buvo užkasti Kelmėje.

A. Bakšio 1952 m. redaguotoje Vyčių sąjungos programoje rašoma, kad „[...] tolimesnis kovos tikslas – tai apgynimas tautos teisės pačiai spręsti savo ateities likimą pasirenkant naują santvarką bei valdžios aparato sąstatą ir užtikrinant sąlygas greitai demokratinei kultūrinei pažangai“. Šios mintys paneigia skleidžiamus gandus, kad paskutiniai bunkerio didvyriai buvo tarsi „užpjudyti ar pasiūtę šunys“. Jie turėjo Lietuvos viziją, dėl kurios kovojo, kuri buvo jų viltis ir kelrodė žvaigždė. Jai prisiekė ir priesaiką tesėjo.

1997 m. gruodžio 22 d. A. Bakšiui pripažintas kario savanorio statusas, Lietuvos Respublikos Prezidento 1998 m. gegužės 19 d. dekretu jam suteiktas pulkininko laipsnis, o 1998 m. lapkričio 17 d. dekretu jis apdovanotas Vyčio Kryžiaus 2-ojo laipsnio ordinu (dabar – Vyčio Kryžiaus ordino Komandoro didysis kryžius) (po mirties).

Atminimo lenta 1941–1954 m. už Lietuvos laisvę žuvusiems Raseinių gimnazijos mokytojams ir mokiniams atminti. Raseiniai, Vilniaus g. 11, Raseinių Viktoro Petkaus progimnazija. Aut. skulptorius Jonas Jagėla. Įrengta 2002 m. Nuotr. J. Valenčiaus, 2007 m.

Paminklas Kęstučio apygardos partizanams, jų ryšininkas ir rėmėjams atminti. Tauragė. Stoties g. 2009 m. gegužės 30 d. Paminklo atidengimo iškilmės. Aut. skulptorius Regimantas Midvikis, architektas Vytenis Mazurkevičius. Nuotr. S. Siudika, 2009 m.

¹ Lietuvos valstybės istorijos archyvas.